

Tussen 's-Heerenwagenweg en Danne te Breukelen

10. Het huis Vecht en Dam na 1805

Henk J. van Es
Griftenstein 19, 3621 XJ Breukelen

In het vorige artikel in deze serie heb ik ongeveer 130 jaar van het door schout Jacob de Kinder omstreeks 1680 gestichte huis beschreven.¹ De naam Vecht en Dam duikt voor het eerst op in een akte uit 1726, toen Johanna van der Voort met het huis werd beleend. Zij was de laatstlevende van de kinderen Van der Voort.² In 1748 werd opnieuw een schout van Breukelen-Nijenrode, Joan Stoesak, eigenaar van het huis. Hij woonde er tot zijn dood in 1796; zijn weduwe overleed er in 1804. De erfgenamen brachten binnen twee maanden Vecht en Dam te Breukelen-Nijenrode en de boerderij Nooyt Gedacht aan de Zogdijk (thans Scheendijk) in Breukeleveen in veiling, waarbij alleen de boerderij werd verkocht.³ In 1805 vond de boedelscheiding tussen de erfgenamen plaats en werd notaris Elbert Stoesak te Amsterdam de nieuwe eigenaar van Vecht en Dam.

Cornelis Schuurman, koopman (1806 - 1811)

Elbert Stoesak verkocht zijn "Herenhuijsinge, Erve, Tuijn en Tuijnhuijs genaamt Vechtendam" al op 22 januari 1806 voor f 3200 aan de koopman Cornelis Schuurman te Amsterdam. De tuin was waarschijnlijk apart verhuurd, want de nieuwe eigenaar kon die op 1 februari en het huis op 1 maart van dat jaar aanvaarden.⁴ Op 26 februari 1806 vond voor schout Pieter Augustus Voigt en de schepenen Jacobus Abraham van der Linden en Gerrit Veenman het transport plaats van "de voornoemde Huijsinge, Erve, Tuijn en Orangehuijs".

Het valt op, dat de koepel, die in 1805 nog genoemd werd, in de eerstgenoemde akte van 1806 een tuinhuis is geworden. Dat kan een andere naam voor hetzelfde object zijn geweest, want in akten uit 1811 verscheen het woord koepel weer. Vreemd is echter dat het tuinhuis een maand later in de transportakte een oranjerie wordt genoemd. Het zal een vergissing zijn geweest, want in geen enkele andere akte met betrekking tot Vecht en Dam komt een oranjerie voor. Was de koepel in gebruik bij de huurder van de tuin?

In de transportakte wordt nog vermeld, dat "het Zuidelijk gedeelte daar het huijs op staat, van ouds leenroerig is aan den Huijsen Nijenrode", maar men heeft deze grond niet meer aan de leenheer opgedragen en evenmin is er voor de nieuwe eigenaar een leenakte opgesteld. Secretaris Jan Lobrij schreef daarom als slotzin: "Te Oirkonde van waarheid is desen met het Zeegel van den Schout beseegelt" (zie Afbeelding 1) en noteerde op de buitenkant van de akte: "geregistreert in het Leen Register van den Leenhove van Nijenrode den 8en Maart 1806, 4gld-4st".

Cornelis Schuurman kocht op 24 juli 1806 voor f 380 van Evert Beyering het belendende huis aan de Dannegracht (nu nr. 15), dat toen uit twee woningen bestond.⁵ Hij heeft dit huis waarschijnlijk niet als dienstwoning voor zijn personeel benut, want in 1811 werd het verhuurd. Schuurman heeft maar enkele jaren op Vecht en Dam gewoond, want hij betaalde slechts Dorpslasten van 1806 tot 1809. In 1811 woonde hij in de Duitse stad Rheine in het arrondissement Steinfurth onder het Groot Hertogdom van Berg. Hij gaf daar de heer Rutger Hoyman, makelaar te Amsterdam, last en volmacht om zijn huizen in Breukelen op 27 april 1811 publiek te verkopen. Die huizen waren Vecht en Dam, "gemerkt No. 79 int Swart" en het huis op de Dannegracht, "gemerkt No. 79 int Rood".⁶ Het eerste huis kon

Afb. 1. Het zegel van schout/notaris P.A. Voigt te Breukelen-Nijenrode: uithangend lakzegel in metalen kast aan de transportakte op perkament, d.d. 26.2.1806. Op het aan een koord hangende wapenbord is links een staande vogel en rechts een staande slang afgebeeld. Het randschrift aan de linkerkant is "Augustus Voigt", dat aan de rechterkant is onleesbaar, met uitzondering van de afkorting "SIG" (= zegel). (Zegel in Huisarchief Vecht en Dam. Foto H. van Walderveen, 1995, in Foto-archief Historische Kring Breukelen.)

direct aanvaard worden, het laatste pas op 1 november 1811, tot welke datum het verhuurd was aan timmerman Jan van Beusekom, wiens vader Nicolaas van Beusekom aan de Brouwerij woonde. Kopers van de beide huizen waren de zwagers Bartholomeus van Eijk en Folkert van Niekerken.⁷ De eerste was smid te Breukelen en de ander grutter te Utrecht. Zij betaalden de prijs van 5376 franken of 2560 gulden Hollands geld en gaven bovendien nog 105 frank of f 50 voor het traliewerk van de menagerie op Vecht en Dam.

Het transport⁸ vond plaats op 6 juli 1811 "ten huise van Johannes Koning, Casteleyn in het gereghuis te Breukelen". Getuigen daarbij waren de gerechtsbode Harmanus Hendrik Bekker en de winkelier Ernst Mesker, die vlak bij het rechthuis respectievelijk in de Nieuwstraat en in de Herenstraat woonden.

Dat ons land toen deel uitmaakte van Frankrijk, blijkt niet alleen uit de vermelding van de koopprijs in Franse franken, maar ook uit de aanhef van de akte: "Napoleon, door Gods Genade ende Constitutie van den Staat Keizer der fransschen, Koning van Italië, Beschermmer van het rijnverbond, Bemiddelaar van het Zwitsersch Bondgenootschap, aan alle tegenswoordigen en toekomstige salut, doen te weten dat: Voor Pieter Augustus Voigt, Keiserlijk Notaris resideerende te Breukelen, Arrondissement Utrecht, departement van de Zuiderzee, en voor de na genoemde Getuigen . . .". De verkoper droeg aan de kopers de eigendoms papieren van Vecht en Dam over, "waarvan de oudste Gedateerd is den Sestwintigsten maart Sestienhonderd Vier en veertig". Die oudste akte is helaas niet meer in het Huisarchief aanwezig.

Bartholomeus van Eijk, smid, en Margaretha Bieshaar (1812 - 1832)

Folkert van Niekerken en zijn vrouw Anna Bieshaar, "wonend bij de stad Utrecht buiten de Weerdpoort", verkochten op 22 juni 1812 hun helft van de eigendomsrechten op de in 1811 gekochte huizen voor f 1260 aan de eigenaars van de andere helft, Bartholomeus van Eijk en zijn vrouw Margaretha Bieshaar.⁹ De akte was in het Frans geschreven, zodat de getuigen (H.H. Bekker, bode van Breukelen-Nijenrode en F.E.C. Wedekind, tuinman op Gunterstein en wonend op de Nieuwstraat) pas konden tekenen na voorlezing van een vertaling in het Nederlands. Bart van Eijk zal zijn in 1811 - 1812 verworven huizen hebben verhuurd, want hijzelf bleef in het familie-huis naast de smederij in de Brugstraat (nu nr. 10) wonen.

De smederij van Barts grootvader Engelbrecht van Eijk was na diens dood voortgezet door zijn toen nog ongehuwde zoon Dirk van Eijk. Die trouwde in 1749 met Marritje van den Berg, weduwe van Willem van Hulst, smid te Maarssen. Marritje had uit haar eerste huwelijk twee kinderen: Gijsbert en Annaatje van Hulst. In Breukelen kreeg ze nog twee

zoons en een dochter: Bartholomeus, Jan en Maria van Eijk. De dochters Anna en Maria trouwden, Jan ging naar Amsterdam, Gijsbert trok in zijn vaders smederij aan de Schippersgracht te Maarssen en Bart (holomeus) zette de smederij in de Brugstraat te Breukelen voort. Na het overlijden van Marritje op 29 januari 1794 vond een boedelbeschrijving plaats. Bij de boedelscheiding op 19 januari 1807 citeerden schout en schepenen de huwelijkse voorwaarden uit 1749 en de boedelbeschrijving uit 1794.¹⁰ Dirk bezat toen een derde deel van een boerderij van 38 morgen en 100 roeden in de Breukelerwaard; een derde van 9 morgen land in het Orttsgerecht; de helft van 6 morgen land in Breukeleveen; een huis, erf, smidswinkel en nog een erf aan de zuidzijde van de Brugstraat; een huis en erf in de Achterstraat; een "huizinge, Erve en grond met nog twee daghuurderswooningen en een stalling daarachter, geappropriert tot Een Smeederij zoals hetselve is staande en geleegen in den Dorpe van Maarssen aan de zuidzijde van de rivier de Vecht, strekkende vooruit de Vecht tot aan de boelensteynsen dijk toe". Bij de boedelscheiding kreeg stiefzoon Gijsbert van Hulst natuurlijk de smederij in Maarssen. Dirk van Eijk overleed op 3 oktober 1809, waarna de toen 58-jarige zoon Bart huis en smederij "Brugstraat No. 84" voor f 2000 van de erfgenamen kocht.¹¹

Vader Dirk en zoon Bart van Eijk hadden zich bij de patriottenbeweging aangesloten. Dirk nam na de Bataafse Omwenteling, de machtsgreep van 16 februari 1795, enige tijd zitting in de "provisionele municipaliteit" van Breukelen. Later bleef hij weg uit de patriotse vergaderingen, omdat hem dit financieel nadeel kon bezorgen. Dat blijkt uit de lijst die schout Jacob de Jong in 1798 over de stemgerechtigde burgers opstelde.¹² Achter Dirks naam staat: "slegt patriot, leeft van zijn renten dog [komt] nooyt in den grondvergadering uyt vrees dat sijn zoon kalanten zal verliezen". Bij Bart van Eijk is genoteerd: "goed maar nooyt in de grondvergaderingen uyt vrees van sijn kalanten te verliezen".

Bart moet een goedsbeklante zaak hebben gehad, want in 1799 kon hij uit de failliete boedel van de meelhandelaar Dirk van Geytenbeek de steeg en acht huizen in de Koekenbuurt kopen.¹³ Bart van Eijk verkreeg zijn welstand echter ook door activiteiten buiten de smederij. In 1800 verhuurde hij samen met zijn halfbroer Gijsbert van Hulst voor f 3 per week een trekschuit aan Coenraad Eykenboom te Breukelen.¹⁴ In 1816 kocht hij van Aart Kooy, die bij de watermolen aan de Broekdijk woonde, vier koeien en verhuurde die voor vier jaar aan de verkoper.¹⁵ Bart zocht naast zijn werk ontspanning in de muziek; hij bezat een huisorgel en was organist van de R.K. kerk. Het echtpaar Bart van Eijk en Margaretha Bieshaar had geen kinderen.

Op 23 november 1823 woonde Bartholomeus van Eijk nog in de Brugstraat "alwaar dezelve in de voorkamer ziek te bedde was leggende", toen hij 's middags tussen twaalf en een uur zijn testament liet maken.¹⁶

Dat gebeurde in tegenwoordigheid van Jan Bots assessor der Gemeente (= wethouder), Harmanus Hendrik Bekker gemeentebode, Ferdinand Kroes kleermaker en Hendrik Sanders smid. Van Eijk benoemde zijn vrouw tot enige erfgename. Een deel van hun bezit, tien huizen waarvan er acht in de Koekenbuurt stonden, zou na hun beider dood aan de R.K. kerk komen om uit de opbrengst 50 jaar lang voor de erflaters "een jaargetijde met zingende misse en 6 waschkaarsen" te houden.¹⁷ Zijn kleren en sieraden waren voor nicht Matje van Eijk te Amsterdam, maar zijn vrouw Margaretha zou levenslang "het gebruik en bezit" van zijn zakhorloge behouden.

Bart overleed veertien dagen later in de leeftijd van 72 jaar.¹⁸ Op oudejaarsdag 1823 verkocht zijn 64-jarige weduwe de echtelijke woning Brugstraat 84 en de smederij voor f 2000 aan de meesterknecht Hendrik Sanders.¹⁹ Margaretha Bieshaar verhuisde toen naar Vecht en Dam, dat ze tot dan verhuurd had.²⁰

Op 17 juni 1824 kocht Margaretha van Aart Kooij en zijn huisvrouw "drie hechte sterke woonhuizen onder een dak met hunne erven en grond, mitsgaders tuin gemerkt No. 9 staande ende gelegen aanden Otterspoorbroekschen watermolen".

In 1827 liet Margaretha op haar buitenplaats een testament maken.²¹ Het was gelijk aan dat van haar overleden echtgenoot wat betreft de uitvaartmis, de twaalf diensten met brooduitdeling en de jaargetijden gedurende 50 jaar. Extra waren nog twaalf maandelijksse diensten gedurende 20 jaar na haar overlijden. De R.K. kerk en de armen kregen samen f 1000, haar huisorgel vermaakte ze aan de R.K. pastorie. Omdat ze geen nakomelingen had, zou de rest van de nalatenschap naar elf neven en nichten gaan.

Toen het kadaster in 1832 werd ingesteld, woonde de weduwe Van Eijk nog op Vecht en Dam. Het buiten kreeg de kadastrale aanduiding: Breukelen-Nijenrode, Sectie C nr. 1 en 2 (nr. 1 = Vecht en Dam, 8 roeden en 30 ellen, klasse 5, belast met f 255; nr. 2 = tuin, 7 roeden en 40 ellen).

David Nieuwenhof, chirurgijn (1833)

Op 22 november 1832 overleed Margaretha Bieshaar op Vecht en Dam. De erfgenamen lieten op 30 maart 1833 de onroerende goederen publiek "veilen ende verkoopen ten huize van Dirk de Kruijff, kastelein in het Statenwapen te Breukelen". Het eerste van de drie te veilen percelen was "het welgelegen zomer en winterverblijf genaamd Vechtendam met desselfs kapitalen heerenhuizinge, Tuinhuis en verder getimmertens staande ende gelegen aan de Rivier de Vecht genommerd met No. 79 met derselver spatieuze moestuin, Bloemperken, menagerie, bepoting en beplanting".

Het huisraad en andere roerende goederen zouden wat later verkocht worden, want de koper van Vecht en Dam zou moeten gedogen dat "inde huizinge en op den grond van hetzelfde perceel zoodanige meubelen en andere losse goederen als de verkopers zullen goedvinden te verkoopen in den loop der aanstaande maand April publiek bezigtigd geveild en verkocht worden".²²

Voor de meestbiedende in de eerste veilingfase, die van het opbod, was een plokpenning van f 20 uitgelooft. Die werd met een bod van f 2550 verdiend door Gerrit van Someren, meester metselaar te Breukelen. Toen in de afslagfase niemand afmijnde, was Van Someren de voorlopige koper. Na de toewijzing verklaarde hij "deze koop te hebben gedaan voor en ten behoeve van den heer David Nieuwenhoff heel- en Vroedmeester wonende te Breukelen".

De chirurgijn David Nieuwenhof woonde al voor 1806 met zijn echtgenote Catharina Hoos in het huis "Lang Gewenst" aan de Herenstraat (nu nr. 38, antiekwinkel Het Hartje van Breukelen).²³ David was gemeenteraadslid en wethouder van Breukelen-Nijenrode tot hij in 1837 naar een andere gemeente verhuisde.²⁴ Hij is niet op Vecht en Dam gaan wonen, want hij en zijn vrouw verkochten dit huis reeds op 23 september 1833 voor f 3500 aan Daniël Wilhelmus Jacobus Esser "buiten beroep wonende binnen deze gemeente".²⁵ Nieuwenhof had dus binnen een half jaar een behoorlijke winst gemaakt.

Daniël Wilhelmus Jacobus Esser (1833 - 1834)

De nieuwe eigenaar D.W.J. Esser, die gehuwd was met Maria Magdalena Lammens, betrok Vecht en Dam, maar verhuisde een jaar later naar Vreeland. Hij verkocht op 30 december 1834 zijn buitenplaats te Breukelen voor f 3800 aan "Mevrouw Johanna de Reus, weduwe van den WelEdele Heer Pieter Stoop, buiten beroep wonende te Breukelen".²⁶ Mevrouw Stoop-de Reus kon Vecht en Dam op 31 januari 1835 aanvaarden.

Johanna de Reus (1835 - 1839)

De jeugdige weduwe bleef niet lang alleen, want op 14 augustus 1835 trouwde ze met de vijf jaar jongere dorpsarts, "de WelEdelen Zeer geleerden heer Doctor Jan Turk".

Jan Turk was in 1805 te Maarssen als zoon van de plattelandsheermeester Gerbrand Schepers Turk geboren. Hij had het beroep van zijn vader gekozen, maar daarvoor een hoger gekwalificeerde, universitaire opleiding genoten. In 1833 was hij huisarts te Breukelen, waar hij op 5 januari als keuringsarts werd toegevoegd aan de raadscommissie "tot beoordeling der reclamatiën om vrijstelling van den Landstorm". In 1848 werd hij lid van de plaatselijke commissie voor toezicht op de scholen.²⁷

Johanna Turk-de Reus overleed op 5 september 1839, anderhalf jaar na de geboorte van haar dochter Maria Theresia. Ze had op 1 maart 1837 een holografisch (= eigenhandig geschreven) testament gemaakt, dat op 25 september 1839 door de kantonrechter te Loenen werd erkend, geregistreerd en onder bewaring gesteld van notaris Frederik Hendrik van den Helm te Maarsseveen. Haar erfenis bleef onverdeeld tot 1861.

Dr Jan Turk, huisarts, en zijn dochter Maria Theresia (1839 - 1861)

Dokter Turk hertrouwde op 3 december 1841 met Christina Vlug, een zuster van de op 20 mei 1839 te Breukelen benoemde burgemeester-secretaris Joan Vlug.²⁸ Hun zoon Gerbrand Jan Turk werd op 19 oktober 1842 geboren. Op hem volgden nog drie jongens en drie meisjes. Op 20 april 1857 verhuisde Jan Turk met zijn gezin naar Den Haag.

De volgende twee jaar werd het huis Vecht en Dam verhuurd aan de in 1831 te Utrecht geboren Elisabeth A. Kenkel, daarna aan de timmerman Jozeph Mok, die er met zijn vrouw en zoon tot 1862 woonde.

Vecht en Dam behoorde sinds 1839 tot de onverdeelde nalatenschap van Johanna de Reus. Op 6 december 1861 werd de akte van boedelscheiding tussen Jan Turk en zijn dochter Maria Theresia te Utrecht in het logement "Het Wapen van Friesland" getekend.²⁹ De vader kreeg Vecht en Dam toegewezen, waarna hij Jan Jacob Schalijs, kandidaat-notaris te Breukelen, machtigde het te verkopen.

Nicolaas Francois Snel, notaris (1862 - 1896)

Schalijs verkocht de buitenplaats op 6 januari 1862 voor f 5250 aan zijn werkgever, notaris Nicolaas Francois Snel.³⁰ De toen 55-jarige ongehuwde notaris kon in februari 1862 over de tuin en per 1 mei over het huis beschikken.

De notaris betrok Vecht en Dam met zijn huis- en tuinknecht Rijk de Jager en de 44-jarige dienstbode Elizabeth Spierling. Rijk en Elizabeth trouwden in 1868 en gingen op het terrein van de brouwerij, Dannestraat 150, wonen. Rijk bleef bij de notaris in dienst, maar er kwam een andere dienstbode. Omstreeks 1868 kwam Bertha Koster als huishoudster op Vecht en Dam. Zij overleed in 1883 op de leeftijd van 76 jaar.

Notaris Snel bleef ook nadat hij zijn ambt aan notaris Schalijs had overgedragen, met een huishoudster en twee dienstboden op Vecht en Dam wonen, waar hij in 1896 op de leeftijd van 89 jaar overleed.

Het is niet onwaarschijnlijk dat Snel de theekoepel heeft laten herbouwen, want in 1862 bestond Vecht en Dam uit "Eene Huizinge, Erve Schuur en Tuin", maar in 1897 uit de "Heerenhuizinge genaamd Vecht en Dam met fraai gelegen tuin, koepel en schuurtje". De nieuwe theekoepel stond niet meer vlak aan het water, zoals op de kadasterkaart van 1832 staat aangegeven, maar op ruim een meter afstand van de beschoeiing.

De kadastrale legger in het archief van de gemeente Breukelen-Nijenrode, waarin notaris Snel onder artikel 490 voorkomt, geeft aan dat het belastbare bedrag voor zijn huis van f 225 naar f 350 was opgetrokken, zonder dat daarbij een datum of reden is vermeld. De verhoging zou op een verbouwing kunnen wijzen.

De weg langs de Dannegracht was volgens Cornet³¹ in de tijd van notaris Snel nog niet bestraat en vaak onbegaanbaar, doordat ieder de zorg had voor het weggedeelte voor zijn eigen huis. Vecht en Dam was toen het best te bereiken langs de Brouwerij en een bruggetje over de scheidingsloot. Na de dood van de notaris was de Dannegracht beter bestraat en werd de toegang over het erf van Kasteleyn opgeheven. Uit de raadsnotulen blijkt, dat een raadscommissie al in 1856 had voorgesteld de erven aan de Dannegracht voor rekening van de gemeente te bestraten, maar dat dit niet was gebeurd. In 1873 was de Dannegracht

wel bestraat, maar moesten de eigenaren die straat en de wallekanten onderhouden.³² Dat zal in 1941 nog zo geweest zijn, want Cornet schreef toen: "Bij ieder huisje aan de Dan-gracht behoort het daarvoor liggende straatgedeelte, met gevolg dat het eene stuk goed bestraat is en een ander deel slecht. Het ware te wenschen dat de gemeente dit stukje straat overnam en een stevig hek langs de Danne plaatste. Dat zou het aanzien van oud Breukelen verhoogen."

De zes erfgenamen van notaris Snel³³ brachten op 31 maart 1897 het huis in veiling. Dat gebeurde in het logement Het State Wapen te Breukelen door notaris J.J. Schalijs, die eerst in de Herenstraat en sinds 1882 op het adres Straatweg 116a woonde (nu nr. 51, Bart Lodder Elektrotechniek). Johan Michael Halstein, "vleeschhouwer wonende te Breukelen-Nijenrode aan de Brugstraat" zette Vecht en Dam in op f 4100. Nicolaas Engelbert Gerwig, timmerman te Breukelen, mijnde bij de afslag op f 940. Voor f 5040 werd zijn opdrachtgever, de kantonrechter Mr Hendricus Cornelis Vos, dus eigenaar van het buitenplaatsje.

Mr Hendricus Cornelis Vos, kantonrechter, en echtgenote (1897 - 1902)

Mr Hendricus Cornelis Vos³⁴ was de vierde zoon van huisarts Floris Vos uit de Herenstraat en dus een geboren en getogen Breukelaar.

Na zijn studie te Utrecht werd hij in 1868 griffier bij het kantongerecht te Loenen. In 1872 solliciteerde hij naar de (neven)betrekking van gemeentesecretaris van Breukelen, maar de gemeenteraad gaf met 5 tegen 2 stemmen de voorkeur aan de een week tevoren geïnstalleerde burgemeester P.L.A. Collard.³⁵ In 1878 verhuisde het kantongerecht naar Breukelen, waar de bovenverdieping van het gemeentehuis aan de Nieuwstraat werd betrokken. Mr Vos trouwde dat jaar met Maria Elisabeth Matthijsen, die bij haar oom A. Roland Holst op Klein Boom en Bosch woonde. Het jonge paar vestigde zich in de Herenstraat (wijk A nr. 251, nu nr. 44) waar twee zoons geboren werden: Floris in 1879 en Aart in 1882. Ze verhuisden naar de Rozenvilla, Straatweg A 57 (nu nr. 132), waar hun derde zoon Adrianus Saape in 1892 werd geboren. Mr Vos was van 1879 tot 1901 gemeenteraadslid en in 1884 werd hij bestuurslid van de Spaarbank voor Breukelen en Omstreken. Ook was hij lange tijd kerkvoogd in de Nederlandse Hervormde Gemeente. Inmiddels was hij benoemd tot kantonrechter te Breukelen.

Op 11 oktober 1897 verhuisde Vos met zijn gezin naar Vecht en Dam, waar hij op 9 april 1901 overleed. Zijn weduwe verkocht het huis op 7 april 1902; dat gebeurde met toestemming van haar zwager, notaris Adrianus Nicolaas Jan Vos te Amersfoort, die toeziend voogd was over de drie kinderen.³⁶ Mevrouw Vos vertrok op 1 mei 1902 met haar jongste zoon naar Haarlem.

Willem Cornelis Frederik Bresler, fabrikant (1902 - 1907)

De nieuwe eigenaar was de Haagse fabrikant Willem Cornelis Frederik Bresler. De aankoopprijs is niet bekend, maar hij verkocht Vecht en Dam in 1907 voor f 11000. Dat is het dubbele van wat Mr Vos er 10 jaar eerder voor had betaald. Dit zou kunnen betekenen dat Vos het huis had verbouwd of uitgebreid. In de kadastrale legger Breukelen-Nijenrode staat onder de artikelen 908 en 970 ten name van de heer en mevrouw Vos echter niets genoteerd over bijbouw en is ook het belastbaar bedrag in hun tijd steeds f 350 per jaar gebleven. Deskundigen zijn desondanks van mening dat Vecht en Dam in de 19de eeuw tweemaal is vergroot.³⁷

Het 17de-eeuwse huis aan de Vecht was 10 meter breed en 6,5 meter diep. De uitbreiding aan de westkant vond vermoedelijk het eerst plaats. Daar werd een achterhuis met een bovenverdieping, zolder en zelfstandig zadeldak tegen het bestaande gebouw gezet. Deze aanbouw is 9 meter breed en gemiddeld 4,80 meter diep. Doordat de zuidmuur 1 meter inspringt, kon in de hoek een buitentoilet gemetseld worden. Meer voor de hand liggend is echter, dat het toilet er al stond en dus ouder is dan de genoemde aanbouw. De zuidmuur van

Afb. 2. Het huis Vecht en Dam gezien vanuit het zuidwesten. Het jongere achterhuis springt 1 meter in en de zuidmuur staat niet loodrecht op het oudere voorhuis. (Foto H. van Walderveen, 1996, in Foto-archief Historische Kring Breukelen.)

de aanbouw staat niet loodrecht op de oude westmuur en is 5,30 meter lang (zie Afbeelding 2). Doordat de noordmuur wel loodrecht op het oude huis staat en een lengte van 4,30 meter heeft, is het grondvlak van het aangebouwde huis geen rechthoek, maar een trapezoïde. De middengang van het oude huis is doorgetrokken tot in de hal van 2,5 x 2,5 meter die toen, of in later tijd, tegen de nieuwe westmuur is gebouwd. Op deze hal is een balkon dat vanuit de verdieping betreden kan worden en een fraai uitzicht biedt op de in 1981 in Franse stijl aangelegde tuin. In de voormalige westelijke buitenmuur van het oorspronkelijke huis zijn bij de restauratie zogenaamde kloostermoppen aangetroffen. Dat wijst erop, dat bij de herbouw omstreeks 1675 gebruik gemaakt is van oudere bouwmaterialen. Misschien waren die afkomstig van de in 1673 verwoeste "hofstede, huis en getimmer" van Cornelis Cornelissen.³⁸

Een andere uitbreiding van het oorspronkelijke huis was de verlenging met 2 meter in noordelijke richting (zie Afbeelding 3). Daardoor kwam er aan de Vechtzijde een venster-raam bij en stond de voordeur daarna in het midden van de gevel (zie Afbeelding 4).

We hebben in de archieven geen bewijzen kunnen vinden dat een der 19de-eeuwse eigenaren Vecht en Dam heeft vergroot. Dokter Turk zou daar vanwege zijn grote gezin reden voor gehad hebben. De verkoopprijs in 1861, die bijna f 1500 hoger was dan de koopprijs in 1834, zou daarop kunnen wijzen. Notaris Snel zou, gezien de belastingverhoging met f 125, eveneens de westelijke uitbreiding tot stand gebracht kunnen hebben om meer kantoorruimte te krijgen. Een vergroting door Mr Vos is niet waarschijnlijk. Het staat echter vast, dat de heer Bresler Vecht en Dam tweemaal heeft laten verbouwen. Na de aankoop is het huis een jaar onbewoond geweest; Bresler is er pas in 1903 met zijn gezin komen wonen.³⁹ In dat jaar is het huis vergroot, want de kadastrale legger vermeldt in artikel 974 ten name van Bresler: "d.j. 1904 bijbouw" en een wijziging van het belastbaar bedrag van f 350 in f 450 per jaar. Ook in het dienstjaar 1905 staat nog een keer "bijbouw" genoteerd, wellicht van de hal of de noordelijke waranda.

Na vier jaar, op 25 februari 1907, ging de familie Bresler naar Den Haag terug, nadat Vecht en Dam voor f 11000 verkocht was aan Ernst Hermann

Afb. 3. De achterkant van Vecht en Dam gezien vanuit het noordwesten. Het voorhuis is 2 meter breder dan het achterhuis. (Foto H. van Walderveen, 1996, in Foto-archief Historische Kring Breukelen).

Schubert, die f 8000 schuldig bleef onder hypothecair verband. De transportakte⁴⁰ werd op 15 maart 1907 door notaris G. Fikkert te Loenen opgesteld. Voor het eerst lezen we dan in een akte met betrekking tot Vecht en Dam: "Dit perceel heeft sinds onheuchelijke jaren een uitgang heen en terug over de westelijk liggende straat loopende langs het aan de noordzijde van het verkochte gelegen water de danne opgemeld, naar den openbaren weg".

Ernst Hermann Schubert, botanicus (1907 - 1917)

Ernst Hermann Schubert was op 30 juli 1862 in Wiln in Duitsland geboren. Hij bleef vrijgezel en was voor zijn komst naar Breukelen rentmeester van mevrouw Geertruida Wilhelmina Nootboom te Amsterdam. Op 17 mei 1907 ging hij op Vecht en Dam wonen, nadat daar op 11 april al twee dienstboden waren aangekomen om kwartier te maken. Op 10 december 1907 kwam ook de 64-jarige weduwe Nootboom naar Vecht en Dam, waar zij op 9 juni 1909 overleed. De dienstboden bleven niet lang in Breukelen: meestal waren ze binnen een jaar weer vertrokken. Was hun werk misschien zwaarder dan in andere betrekkingen, doordat de heer Schubert kamers verhuurde? Cornet schreef in 1941³¹: "De Heer Schubert hield pension en zo doet zich het geval voor, dat de huidige eigenaar, de Heer J. Molenkamp in zijn vrijgezellentijd reeds op Vecht en Dam woonde". Molenkamp staat echter niet op dit adres in het bevolkingsregister,⁴¹ wel een pensiongaste in 1910/11 en een jongeman die van 1914 tot 1918 op Vecht en Dam verbleef.

Schubert had in 1910 en 1911 te kampen met wateroverlast; timmerman Gerwig moest van mei tot september tien maal en van januari tot september zeven maal de kelder leegpompen. Dat gebeurde met een "kattkop", wat ieder keer zo'n anderhalf uur lichamelijke arbeid vergde. Gerwig bracht daarvoor 20 cent arbeidsloon per uur in rekening.⁴²

Afb. 4. De voorzijde van Vecht en Dam omstreeks 1910 (prentbriefkaart uit het Huisarchief van Vecht en Dam).

Breukelse buurkinderen uit die tijd herinnerden zich, dat de heer Schubert hen omstreeks kerstmis op Vecht en Dam nodigde, waar een kerstboom tot aan het plafond reikte. De jongens en meisjes uit de Dannestraat, onder andere kinderen van de families De Bruyn, Gerwig, De Haas, Van Stam en Van Kooten, zongen dan kerstliederen, werden getrakteerd op chocolademelk met koek en kregen een cadeautje mee naar huis.⁴³

In 1917 vertrok Schubert met zijn dienstbode naar Zeist, waar hij in 1945 op 83-jarige leeftijd is overleden.

Dit laatste vernam ik in 1991 van de heer E.H. Blanken, zijn in 1918 te Zeist geboren buitenechtelijke zoon. Hij schreef dat E.H. Schubert een botanische studie aan de universiteit van Breslau had gevolgd en twee jaar stage had gelopen op een koffieplantage in Venezuela. In 1888 was hij op 26-jarige leeftijd te Amsterdam een planten- en bloemenhandel begonnen, die hij van 1891 tot 1897 te New York had voortgezet. Na het overlijden van zijn moeder erfde hij in 1897 haar "Gasthof" in Wiln; hij heeft daar toen enige jaren de bedrijfsleiding op zich genomen. In 1901 nodigde de weduwe Nooteboom, een kennis uit zijn Amsterdamse periode, hem uit naar Nederland te komen om als rentmeester haar onroerend goed te beheren. Dat deed hij zes jaar lang tot hij naar Breukelen verhuisde. Schubert bracht daar zijn in Wiln opgedane ervaring als pensionhouder in praktijk. Bovendien hield hij zich bezig met het telen van sierkippen. Hij had een zeldzaam ras gefokt: zwarte Hollandse witkuiven, die op tentoonstellingen waren bekroond en ereprijzen hadden behaald. Schubert adverteerde in Duitse vakbladen met bevruchte eieren van deze kippen en met fokhanen (zie Afbeelding 5).

Afb. 5. Advertentie van de heer Schubert in een Duits vakblad, waarin hij fokhanen en bebroede eieren van zwarte Hollandse witkuiven te koop aanbiedt.

Garantie-Brut-Eier.

Von unsern in allen Ländern bewundert, schim. Holl. Weißhauben, prämi. auf v. Intern. Ausst. in Do. d. 1903 u. Nov. 1909 mit hohen Geldpreisen, Ehrenpreisen u. I. Preis, 1 Dup. (15 Stk.) 12 v. Nachh. Verb. fret. Zu vert. Nachh. Gb., für 40 u. 60 v. Stk., die Weißh. für 110-130 Eier pro Satz, brit. nie mals, sind sehr verträgl. u. mit all. Futter zufrieden, trocken lauf. gew. [2409]

Huize, Vechten Dam, Breukelen, Hollid.
Brief 20 s, Karte 10 s.

Diaconie der Nederlandsche Hervormde Gemeente; bejaardentehuis (1917 - 1940)

Schubert verkocht Vecht en Dam op 3 mei 1917 voor f 16250 aan de Diaconie der Nederlandsche Hervormde Gemeente te Breukelen.⁴⁴ De koopakte werd bij notaris Eilard Berend van Julsingha op de Rozenvilla namens de kerkeraad getekend door Ds Cornelis Johannes Henderikus Verweijs en ouderling Gerrit van Bommel.

Vecht en Dam werd vervolgens verbouwd tot bejaardentehuis en kreeg daarna het kadasternummer Sectie C nr. 1796 (15 are 70 centiare).

Bij deze verbouwing, die door timmerman Gerwig voor f 680 werd aangenomen,⁴² zijn aan de noordzijde van het westelijke huis een bijkeuken en een schuur aangebouwd. In de dwarsgang van het huis werd een liftkoker gemaakt, waarin een elektrische lift kwam, waarmee de bejaarden de slaapvertrekken op de bovenverdieping konden bereiken. Aan de noordzijde van het oude huis werd de waranda met een op kolommen rustend dak verbouwd tot een vertrek, waarin een behandelkamer voor de wijkverpleegster werd ingericht. Deze voorloper van het "kruisgebouw" was zowel van buitenaf als van binnenuit toegankelijk.

In september 1917 kwam de wijkverpleegster Trijntje Visser uit Bloemendaal op Vecht en Dam wonen. De door de dames Willink van Collen opgerichte Vereniging Gemeente Diacones betaalde haar kostgeld; in 1921 was dat f 560 per jaar. In oktober 1917 werd de 54-jarige diacones Maria Melkert hoofdbewoonster en directrice van het huis.

In 1917 werden er zeven bejaarden opgenomen, drie vrouwen en vier mannen.⁴⁵ In 1919 werden er negen bejaarden verzorgd, in 1920 tien (vijf vrouwen en vijf mannen). De jaarlijkse exploitatietekorten waren aanzienlijk,⁴⁶ maar dank zij de financiële steun van de dames Willink van Collen kon het Hervormde Rusthuis blijven bestaan. Enkele jaren na hun overlijden moest het rusthuis worden gesloten. De heer Cornet schreef in 1941: "Met dankbaarheid denken velen terug aan de dames Willink van Collen van Gunterstein, die aan de diaconie de middelen hebben verschaft om Vecht en Dam te koopen en de exploitatie van het tehuis mogelijk te maken".

Toen de directrice Maria Melkert in augustus 1920 naar het Diaconessenhuis te Haarlem terugging, kreeg ze als afscheidscadeau een schrijfcassette die f 14,50 had gekost. Zij werd opgevolgd door de 53-jarige Marinus Boomhof uit Abcoude, die met zijn vier jaar oudere vrouw en zijn volwassen dochter Jaantje voor de bejaarde bewoners ging zorgen. De mannen werkten wat in de groententuin en wandelden door het dorp. Bij slecht weer bleven ze binnen en maakten onderling ruzie. De situatie in het tehuis was niet zo gunstig, want de bedden werden onvoldoende gelucht en ook de bewoners roken vaak niet fris. Sommigen klaagden dat ze niet genoeg eten en maar zelden vlees op hun bord kregen. Toen de bestuurders van het rusthuis dit eens kwamen controleren, lag er op ieder bord in de eetkamer een gehaktbal. Naar men zegt, werden die na het vertrek van de bestuurders weer opgehaald en bewaard tot de volgende zondag.

In juli 1928 kwam er een andere "vader van het oude-mannenhuys", zoals de ambtenaar op het gemeentehuis zijn beroep in het bevolkingsregister noteerde. Dat was de in 1878 geboren Pieter Spaargaren, die met zijn vier jaar jongere vrouw de leiding overnam tot zij in november 1930 naar Huizen vertrokken. De bejaarden genoten in die periode een veel betere verzorging. Ook de buurkinderen voeren er wel bij, want zij mochten van de familie Spaargaren de morellen plukken van de vruchtbomen die langs het water van de Danne stonden.⁴⁷

In 1930 droeg buurman Jan Kasteleyn een strook grond ten zuiden van Vecht en Dam aan de Diaconie over. Tot 1883 was daar een sloot geweest en nu stond er een schutting "over een lengte van ongeveer dertien meter van een hoogte van twee meter vijftig centimeter en

overigens van een hoogte van een meter negentig centimeter". Kasteleyn schonk de grond ten noorden van die schutting aan de Diaconie, onder de voorwaarden "dat bedoelde afscheiding blijft bestaan uit eene schutting van gelijke afmetingen als de thans bestaande en dat deze schutting in goede staat wordt onderhouden en derhalve zoo noodig vernieuwd". Getuigen hierbij waren Anthony Hendrik Doude van Troostwijk, candidaat notaris en Jan Nicolaas den Boggende, boekhouder. Deze wijziging was in 1940 bij de verkoop van Vecht en Dam nog niet opgemeten en in het kadaster verwerkt.

Op de buitenzijde van de akten uit 1930 en 1940 wordt het huis "Vecht en Dan" genoemd.⁴⁸ Cornet schrijft³¹: "De tegenwoordige eigenaar, een man die de Vechtstreek lief heeft en die voelt voor historie en traditie, heeft de oude naam Vecht en Dam die van 1917 tot 1940 was gewijzigd, weer doen herleven".

Jacob Molenkamp, kaashandelaar (1940 - 1980)

Op 21 augustus 1940 kocht Jacob Molenkamp, kaashandelaar te Breukelen,⁴⁹ het huis Vecht en Dam voor f 7000 van de Diaconie der Nederlandsche Hervormde Gemeente. Dat gebeurde op de openbare verkoping in het gebouw Salvatori die door notaris E.B. van Julsingha, zijn klerk Jan Nicolaas den Boggende en zijn afslager George Martinus van Riet werd verzorgd. Als gemachtigde van de kerkeraad⁵⁰ fungeerde Hendrikus Lambertus Wolters, ontvanger der Registratie en Domeinen te Breukelen-Nijenrode. Het kadastrernummer werd in 1941 gewijzigd in nr. 1796, de oppervlakte bleef 15 are 70 centiare.

De heer Molenkamp voegde omstreeks 1942, toen hij enige tijd ook eigenaar was van het naastgelegen terrein en het herenhuis van de familie Kasteleyn, een stuk grond van Vecht en Dam bij het genoemde herenhuis. De erfvergroting van 1930 werd daardoor ongedaan gemaakt en bovendien werd de oorspronkelijke oppervlakte van Vecht en Dam met 30 m² verkleind. De kadastrale aanduiding van Vecht en Dam werd toen Sectie C nr. 2161, oppervlakte 15 are 40 centiare.

De heer Molenkamp woonde op Nieuw Hoogerlust (Straatweg 204) en verhuurde Vecht en Dam aan diverse personen, onder andere van 1940 tot 1952 aan de heer J.G.W. Cornet, officier te Nieuwersluis en lange tijd scriba van de kerkeraad van de Gereformeerde Kerk van Breukelen. De heer Cornet deed archiefonderzoek en schreef een geschiedenis van Vecht en Dam, die in het huisarchief bewaard is.³¹ Van 1941 tot 1942 woonden op Vecht en Dam ook Krijn Coppoolse en zijn vrouw, die later een transportbedrijf vestigden op de oude steenoven Vecht en Rhijn. De heer Cornet werd in de na-oorlogse jaren overgeplaatst naar Den Haag, waarheen hij in 1952 verhuisde na een woningruil met mevrouw A. Gentis - Vermij. Deze woonde van 1952 tot 1957 op Vecht en Dam. In 1959 huurde de heer Roel Mur het huis. Toen zijn vrouw slecht ter been werd, liet Mur door timmerman Jan Gerwig de lift herstellen, zodat die met een handlier op de eerste verdieping bediend kon worden. In het verlengde en ten noorden van de schuur uit 1917 liet Mur een garage bouwen, die in 1963 door brand werd verwoest. De garage werd herbouwd door timmerman J. de Bruin. Roel Mur importeerde koekoeks-klokken. Na zijn dood in 1978 is het bedrijf onder de oude firmaam "N. Mur en Zoon" voortgezet door zijn secretaresse Ineke van Dijk.

In 1979 huurde de heer R.W.C. Molenkamp, een kleinzoon van de eigenaar, het huis Vecht en Dam.

Rudolf Willem Cornelis Molenkamp, makelaar (1980 - heden)

Na het overlijden van zijn grootvader in 1980 werd Rudolf Molenkamp op 1 december 1980 eigenaar van het buitenplaatsje.

De heer Molenkamp heeft in 1981 de voorgevel en de waranda voor de deuren van de zitkamer gerestaureerd. Dat jaar heeft hij de moestuin veranderd in een klassieke tuin met een patroon van buxushaagjes. In 1988

kreeg hij toestemming een 10 meter lange schutting langs de Danne te plaatsen, mits hij er aan beide zijden beplanting tegen zette. Er stond al een fraaie rode beuk bij de ingang; daar zijn toen twee leilinden bijgekomen. De heer Molenkamp heeft het huis in 1996 verder gerestaureerd en zal daar nog wel enige jaren mee doorgaan.

Noten

- 1 H.J. van Es, 1996. Tussen 's-Heerenwagenweg en Danne te Breukelen. 9. Het huis Vecht en Dam tot 1805. Tijdschrift Historische Kring Breukelen, jaargang 11, nr. 4, blz. 195 - 208. Op blz. 201 regel 10 staat een fout: "strook 4" moet "strook 3" zijn.
- 2 In september 1996, na het verschijnen van mijn eerste artikel over het huis Vecht en Dam, kreeg ik inzage in een door Professor Dr R. Plomp te Breukelen samengesteld ongepubliceerd katern van 35 bladzijden met de titel "Gegevens buitenplaatsen" (thans in Archief Historische Kring Breukelen). Het bevat archiefgegevens over diverse buitenplaatsen in de Vechtstreek. Daaruit, en uit nader onderzoek in het Rijksarchief te Utrecht, bleek me het volgende. Op 7.4.1695 woonden alleen de zusters Abigael, Johanna en Anna van der Voort op Vecht en Dam, want zij beklagden zich toen via de notaris bij de chirurgijn Cornelis van Woudenberg, die tegen hun dienstmeisje gezegd zou hebben dat zij "hoeren waren en driemaal achteruit gevaren". Blijkens een akte d.d. 28.6.1699 was Maria van der Voort getrouwd met de schout Jacob de Kinder. Een akte van 4.4.1722 vermeldt dat Anna van der Voort te Breukelen is overleden, een akte van 21.12.1726 dat Abigael te Breukelen is overleden. Op 25.5.1718 maakten de zusters Abigael, Johanna en Anna van der Voort een testament aan elkaar, en de laatstlevende van hen aan de enige dochter van hun zwager Adriaan van de Cruijs en hun overleden zuster Catharina van der Voort. Anna Abigael van de Cruijs, die in 1736 Vecht en Dam van haar tante Johanna erfde, was dus de enige dochter van Catharina van der Voort, die op 22.2.1698 te Breukelen was getrouwd met de weduwnaar Adriaan van de Cruijs uit Amsterdam. De passage in mijn vorige artikel op blz. 200 over Johanna als "oudste van de vier overgebleven zusters" is dus niet juist en moet zijn: "als oudste en enig overgeblevene van de zusters van der Voort".
- 3 Notarieel Archief (Rijksarchief te Utrecht), inv. nr. 542, fol. 187, akte nr. 67, d.d. 14.4.1804. De verkoop van Vecht en Dam werd bij f 2580 opgehouden, de boerderij aan de Zogdijk met 15 morgen land ging voor f 2240 naar Anthony Johannes van Barneveld. De gerechtsheerlijkheid Breukeleveen strekte zich uit van de Scheendijk tot het Gooi.
- 4 Huisarchief Vecht en Dam, akte d.d. 22.1.1806, op papier met ingeperst zegel van 12 st.
- 5 Huisarchief Vecht en Dam. Ook in Archief Dorpsgerechten (Rijksarchief te Utrecht), inv. nr. 370, fol. 143 verso, d.d. 29.7.1806, "Transport van twee huysen aan de hr. Schuurman op de dangraft".
- 6 De huizen waren in 1797 door Joachim Verwoerd, de bode van Breukelen-Nijenrode, Orttsgerecht en Breukelerwaard, met een verfkwest genummerd. Volgens de Uytzettinge van Dorpslasten had hij boven zijn salaris van f 64 over dat jaar "voor het nummeren van al de huysen" een bedrag van 12 gulden en 3 stuivers ontvangen. Op 28.6.1839 werd het Reglement van Politie voor de Gemeente Breukelen Nijenrode vastgesteld, waarin de oude Ordinantiën van Politie waren opgenomen. Art. 38 van dit reglement luidt: "Eigenaars der gebouwen moeten zorgen dat het nummer der Verponding [= belasting op huizen] duidelijk met olieverf op die gebouwen beschreven sta en in behoorlijke orde aanwezig blijve" (Nieuw Archief Breukelen-Nijenrode, inv. nr. 2, Raadsnotulen 1839 - 1851).
- 7 Notarieel Archief, inv. nr. 547, akte nr. 27, d.d. 27.4.1811, koopprijs f 2560.
- 8 Huisarchief Vecht en Dam, akte d.d. 15.6.1811, opgesteld door het Vredegerecht Rheine: "Machtiging van C. Schuurman aan Rutger Hoyman, makelaar te Amsterdam om te cederen en transportereren aan en ten behoeve van Bartholomeus van Eijk en Folkert van Niekerken (. . .)". Idem akte d.d. 6.7.1811, op papier met ingeperst zegel (gekroonde adelaar) van f 8, op achterzijde: "transport Vechtendam in d. 6 July 18 C en Elf".
- 9 Huisarchief Vecht en Dam, akte d.d. 22.6.1812, op papier met een Frans zegel en gesteld in de Franse taal. Op de achterzijde staat: "gekwhiteerd en geparafeerd voor No. vijftien PAV [= P.A. Voigt]" en in potlood "22 juni 1812 geheel aan B. van Eyk".
- 10 Archief Dorpsgerechten, inv. nr. 388 (Orttsgerecht), fol. 31, d.d. 19.1.1807: "Registratie van de huwelijkse voorwaarde, staat en inventaris des boedels alsmede der boedelscheidinge van Monsieur Dirk van Eyk". Dezelfde registratie staat ook in Archief Dorpsgerechten, inv. nr. 370 (Nijenrodesgerecht), fol. 154 - 158.
- 11 Notarieel Archief, inv. nr. 546, akte nr. 14, d.d. 26.11.1810 van notaris P.A. Voigt te Breukelen.
- 12 Archief Dorpsgerechten, inv. nr. 361, Gr. 162 - 164.
- 13 Archief Dorpsgerechten, inv. nr. 370, fol. 9 en 10, transportakte d.d. 1.8.1799. Zie ook H.J. van Es, 1993. Tussen 's-Heerenwagenweg en Danne te Breukelen (1). Tijdschrift Historische Kring Breukelen, jaargang 8, nr. 1, blz. 33 - 45, in het bijzonder blz. 40.
- 14 Archief Dorpsgerechten, inv. nr. 370, fol. 13 verso, registratie d.d. 9.5.1800.
- 15 Notarieel Archief, inv. nr. 552, akte nr. 38, d.d. 22.5.1816: koop van vier stuks hoornvee f 200; akte nr. 39, d.d. 22.5.1816: huurcontract van hoornvee voor vier jaar, te weten van zwartbonte kalfkoe van 12 kalven, een dito dito van 6 kalven, een witbonte kolde dito van 5 kalven, een witbonte blesde dito van 4 kalven; waardig geschat de somma van f 200. De huurder zal de beesten voederen, stallen en verzorgen; het voordeel van de mest en de melk genieten; de aankof der beesten na vier jaar delen tussen huurder en verhuurder; per jaar f 6 huur betalen. Aart Kooy woonde aan de Broekdijk en bezat enkele huizen die stonden waar nu de kanaalbrug en het clubhuis van de postduivenvereniging zijn. Het ging Aart niet voor de wind, want op 17 juni 1824 verkocht hij aan de weduwe Van Eijk: "Drie hechte sterke woonhuizen onder een dak met hunne erven en grond, mitsgaders tuin gemerkt No. 9 staande ende gelegen aanden Otterspoorbroekschen watermolen onder Breukelen Nijenrodes daar Noord en

- Oostwaarts Mevrouw Ortt van Nijenrode, westwaarts de molenvliet en zuidwaarts de molenwerf naastgelegen zijn".
- 16 Notarieel Archief, inv. nr. 559, akten 67 en 68, testamenten d.d. 23.11.1823. Ook in Huisarchief Vecht en Dam, akte d.d. 23.11.1823, "Extract testament Gepasseerd naar de heer B. van Eijk in dato 23 Nov. 1823".
 - 17 H.J. van Es, 1994. Tussen 's-Heerenwagenweg en Danne te Breukelen. 5. De huizen in de "Koekenbuurt". Tijdschrift Historische Kring Breukelen, jaargang 9, nr. 2, blz. 71 - 83.
 - 18 Burgerlijke Stand Breukelen-Nijenrode, overlijdensakte nr. 38, "Barthelomeus van Eyk, meester smit, oud 72 jaar te zijnen huize No. 84 op den avond van 7 December 1823". Het overlijden werd aangegeven door "Hendrik Sanders, smitsknecht, oud 39 jaren en Hermanus Becker, bode, oud 39 jaar".
 - 19 Notarieel Archief, inv. nr. 559, akte nr. 78, d.d. 31.12.1823.
 - 20 In 1814 woonde er Vrouwe Anna Judith Goldbach, weduwe van de heer Nicolaas Graafland (Notarieel Archief, inv. nr. 550, testament d.d. 11.10.1814).
 - 21 Notarieel Archief, inv. nr. 563, akte nr. 30, testament d.d. 11.6.1827. Ook in Huisarchief Vecht en Dam, akte d.d. 11.6.1827 op gezegeld papier, "Extract Testament Gepasseert door Mejuf. M. Bieshaar Wed. B. van Eijk in dato 11 Juny 1827".
 - 22 Huisarchief Vecht en Dam, akte d.d. 30.3.1833, op gezegeld papier met ingeperst formaatzegel van f 45. Op de achterzijde staat: "Expeditie vaneen proces Verbaal van Publieke Verkoop. Verkopers de gezamentlijke Erfgenamen van Wijlen Mejufvrouw M. Bieshaar, Wed. den Heer B. van Eyk. Zoo in prive als kwaliteit Koper de Heer D. Nieuwenhoff van een Buitenplaatsje genaamd Vecht en Dam te Breukelen voor f 2550 in dato 30 Maart 1833".
 - 23 Archief Dorpsgerichten, inv. nr. 371, fol. 142, transportakte d.d. 13.6.1806. David Nieuwenhof en zijn vrouw hadden die dag voor f 3000 van Jacobus J. Morant en zijn vrouw gekocht "huis erf en grond gen. Lang Gewenscht met sijn kot en Coepel aan de Vecht, door de kopers tans bewoond".
 - 24 Nieuw Archief gemeente Breukelen-Nijenrode, inv. nr. 1, Raadsnotulen 1832 - 1839. Op 8.2.1832 was David Nieuwenhoff gemeenteraadslid en assessor (wethouder). De Gouverneur van de provincie Utrecht benoemde hem op 5.1.1833, samen met wethouder Bots en raadslid Van der Vliet, tot lid van de "commissie tot beoordeling der reclamatiën om vrijstelling van den Landstorm". De plaatselijke huisarts Dr. Jan Turk werd tot assistent van deze commissie benoemd. Nieuwenhoff deed zijn praktijk van chirurgijn in 1834 over aan de in Harderwijk opgeleide "genees-, heel- en verloskundige" Floris Vos, die bij hem introk op het adres Herenstraat A 219. In het raadsverslag van 5.9.1834 staat, dat Jan Turk en Floris Vos in het tweede kwartaal respectievelijk 10 en 29 vaccinaties hadden verricht. De lager opgeleide Vos was dus populairder dan Doctor Turk. In 1839 werden de vaccinaties alleen nog door Vos gedaan. Uit het raadsverslag van 12.8.1837 blijkt, dat Nieuwenhoff naar een andere gemeente was vertrokken. In zijn plaats werd de kruidenier Jan de Haan als assessor benoemd, die in de Dannestraat (nu nr. 12/14) zijn winkel had. Floris Vos werd op 10.7.1839 door Gedeputeerde Staten van Utrecht tot lid van de gemeenteraad benoemd en op 3.8.1839 beëdigd. Omstreeks 1870 betrof hij als eigenaar de buitenplaats Vroeglust (nu Herenstraat 58).
 - 25 Huisarchief Vecht en Dam, Acte van Koop Vande Heerenhuizinge genaamd vechtendam. Verkoper de Heer D. Nieuwenhoff en Mejuf. C. Hoos, Echtelieden. Koper de heer D.W.J. Esser voor f 3500 indato 23 Sept 1833.
 - 26 Huisarchief Vecht en Dam, Akte op gezegeld papier d.d. 30.12.1834. Archief Gemeente Breukelen-Nijenrode, Burgerlijke Stand: Johanna de Reus, geb. Amsterdam 2.9.1800, overl. Breukelen-Nijenrode 5.9.1839; trouwde te Breukelen-Nijenrode op 14.8.1835 met Dr. Jan Turk, geb. Maarssen 2.4.1805.
 - 27 Nieuw Archief Gemeente Breukelen-Nijenrode, inv. nr. 1: Raadsnotulen 1832 - 1839 en inv. nr. 2: Raadsnotulen 1839 - 1851. Op 16.10.1848 werd Jan Turk benoemd tot lid van de ingevolge het K.B. van 2.1.1842 ook in Breukelen gevormde "plaatselijken commissie van toezicht over de Scholen".
 - 28 Christina Vlug, geb. Amersfoort 1811, dochter van Willem Vlug, in 1841 rijksontvanger te Vinkeveen, en van Oetje Stemfoort. Haar twee jaar oudere broer Joan trouwde een maand later eveneens te Breukelen, op 5.1.1842, met Maria Christina Bonebakker, weduwe van Mr H.A. van den Heuvel te Utrecht.
 - 29 Huisarchief Vecht en Dam, Extract Scheiding des gemeenschappelijken boedel van den WelEdelen Zeer geleerden heer Doctor Jan Turk en wijlen diens echtgenootte vrouwe Joh.a de Reus mitsgaders der nalatenschap van laatstgemelde. Gepasseerd den 6 December 1861.
 - 30 Huisarchief Vecht en Dam, Koopcontract verleden door den WelEdelen Zeergeleerden Heer J. Turk Verkooper en den WelEdelen Heer N. Francois Snel Kooper van Eene Huizinge, Erve Schuur en Tuin genaamd Vecht en Dam, sectie C Nommers 1 en 2, ter grootte van 15 R 70 El In dato 6 Januarij 1862. Archief Gemeente Breukelen-Nijenrode, Bevolkingsregisters 1849 e.v.: Nicolaas Francois Snel, geb. Moordrecht 15.11.1807, overl. Breukelen-Nijenrode 24.12.1896, was ongehuwd en woonde in 1849 als notaris in het zomerhuis van boerderij De Eendracht, Herenstraat wijk A nr. 132 (nu nr. 39). Op hetzelfde huisnummer woonde toen de 70-jarige Sara Maria van Arkel, weduwe van schipper Adrianus Koster Jr, met haar dochters Bertha (geb. Utrecht 31.1.1806) en Anna Maria (geb. Amsterdam 1817). Omstreeks 1868 kwam Bertha Koster als huishoudster bij de notaris op Vecht en Dam, waar ze tot haar dood in 1883 woonde.
 - 31 Zie Van Es, 1996, blz. 206, noot 4. Het daar genoemde katern van acht getypte bladen is niet van Cornet, maar een uittreksel uit zijn aantekeningen, dat in december 1964 gemaakt is door de heer G.C. van Kleef te Breukelen. Onlangs kreeg ik de met de hand geschreven aantekeningen van de heer Cornet uit 1941 onder ogen. Ze staan in een oranje-bruin spiraalcahier op 38 genummerde, aan één kant beschreven pagina's. Bladzijde 1 begint met het opschrift *De Plaetse 'Vecht en Dam'*, daar onder staat *I De naam*. In de volgende acht pagina's noemt Cornet de verschillende schrijfwijzen van het water en de naam van het huis. Hij veronderstelt dat het woord Dan verwant is met de eerste lettergreep van de waternamen Angstel en Amstel. In hoofdstuk II *De grond waarop Vecht en Dam is gebouwd* vermeldt hij de gegevens uit het archief van de Heren van Nijenrode. Op blz. 15 - 38 volgt hoofdstuk III *Het huis* met de eigenaren. Onderaan blz. 38 staat: *Breukelen October 1941 J.W.G. Cornet*.

- 32 Nieuw Archief Gemeente Breukelen-Nijenrode, inv. nr. 3, Gemeenteraadsnotulen 1851 - 1858, d.d. 28.5.1856. Idem, inv. nr. 5, Gemeenteraadsnotulen 1868 - 1882, d.d. 24 april en 16 mei 1873.
- 33 Huisarchief Vecht en Dam, Fotokopie van de inschrijving d.d. 1.5.1897 van de verkoopakte d.d. 31.3.1897 voor notaris J.J. Schalijs in het logement het State Wapen te Breukelen.
- 34 Hendrikus Cornelis Vos, geb. Breukelen 26.8.1843, overl. aldaar 9.4.1901; tr. Breukelen 19.7.1878 met Maria Elisabeth Matthijsen, geb. Amsterdam 25.7.1852. Maria was na het overlijden van haar ouders in het gezin van haar oom Adrianus Roland Holst opgevoed. Deze familie woonde van 1869 tot 1879 iedere zomer op Klein Boom en Bosch te Breukelen. Mr H.C. Vos heeft, evenals zijn vader, de Breukelse gemeenschap jarenlang gediend als gemeenteraadslid, als kerkvoogd en als bestuurslid van de Spaarbank voor Breukelen. Hij was een zwager van notaris J.J. Schalijs, die met zijn twee jaar jongere zuster Geertruida Vos getrouwd was en tot 1882 op hetzelfde adres Herenstraat 251 woonde.
- 35 Nieuw Archief Gemeente Breukelen-Nijenrode, inv. nr. 5, Gemeenteraadsnotulen 1868 - 1882, d.d. 20.4.1872.
- 36 Huisarchief Vecht en Dam, Fotokopie van dagregistratie d.d. 18.1.1902 van de Boedelscheiding op 30 december 1901 voor H.J.H. van der Heyden, notaris te Mijdrecht.
- 37 De heer R.W.C. Molenkamp, die mij op 5 september 1996 in zijn nog niet geheel restaureerde huis rondleidde, vertelde mij dat de twee uitbreidingen volgens deskundigen in de 19de eeuw tot stand zijn gekomen. Zij baseerden dit op het grote verschil in de vloerdelen op de bovenverdiepingen en de zolders van het huis. De oude planken hebben een breedte die varieert van ongeveer 20 tot 30 cm, de nieuwere zijn veel smaller en van gelijke breedte. Die smallere planken liggen op de bovenverdiepingen en de zolders van de westelijke uitbreiding en op die van de noordelijke verlenging van het huis.
- 38 Zie Van Es, 1996, blz. 197.
- 39 Het bevolkingsregister Breukelen-Nijenrode 1900 - 1920 deel II vermeldt op blz. 37, dat de weduwe Vos op 1.5.1902 met haar zoon naar Haarlem vertrok en dat W.C.F. Bresler (geb. Ter Aar 27.4.1843, N.H., fabrikant), zijn vrouw en zijn zoon op 3.7.1903 uit Den Haag kwamen.
- 40 Huisarchief Vecht en Dam, "Afschrift van een acte van transport tusschen den heer Willem Cornelis Frederik Bresler, vroeger fabrikant en gewoonde hebbende te Breukelen-Nijenrode, thans zonder beroep wonende te 's-Gravenhage, verkooper en Ernst Hermann Schubert zonder beroep te Amsterdam, kooper, van het heerenhuis genaamd 'Vecht en Dam'. Acte 15 Maart 1907".
- 41 Het Bevolkingsregister Breukelen-Nijenrode 1900 - 1920 vermeldt dat Jacob Molenkamp op 8.12.1915 met zijn vrouw uit Vreeland kwam en zich vestigde op het adres Wijk B nr. 210 (nu Straatweg 194).
- 42 Archief van D.W. Gerwig, makelaar onroerende goederen, Dannestraat 7. In vier aantekenboeken zijn de leveranties sedert 1888 door de timmerman N.E. Gerwig en zijn zoon J. Gerwig aan hun klanten genoteerd.
- 43 Interview op 5.11.1987 met de in het voorjaar van 1993 overleden mevrouw P.C. Bos-van Balen (geb. 1898). Ze woonde op het Zandpad, waar haar vader een kwekerij had (nu nr. 26) en werd op Vecht en Dam uitgenodigd omdat haar vader daar de tuin onderhield. Ze kreeg een kop-en-schotel en was natuurlijk erg jaloers op de dochter van Van Kooten, die een mooi bontkraagje kreeg. Ook Jac. de Bruyn (geb. 1905) en mevrouw A.G. van Stam (geb. 1903), die als kind in de Dannestraat woonden, herinnerden zich in 1988 nog goed de kerstvieringen op Vecht en Dam.
- 44 Huisarchief Vecht en Dam, "Afschrift Koopakte van het heerenhuis genaamd Vecht en Dam gelegen te Breukelen-Nijenrode t.b.v. de Diaconie der Nederlandsch Hervormde Gemeente te Breukelen. In dato 3 Mei 1917".
- 45 De eerste bewoners in 1917 waren: Jannetje Hoogendoorn-van der Lugt (geb. Wognum 10.7.1850), Maria Hoogendoorn (geb. Breukelen-Nijenrode 16.7.1875, overl. ald. 9.4.1919), Willemijntje Stam (geb. Kockengen 27.8.1863, tot 1896 dienstbode bij notaris Snel), Sijmen van Reenen (geb. Ruwiel 29.5.1845), Peter Schouten (geb. Breukelen-Nijenrode 10.11.1836, overl. ald. 11.12.1917), Adrianus Jacobus Huussen (geb. Breukelen-St. Pieters 9.4.1836) en Gerrit Huussen (geb. Breukelen-St. Pieters 31.5.1843).
- 46 Archief Nederlandsche Hervormde Gemeente Breukelen (Gemeentehuis te Breukelen), inv. nr. 18d, Rekening en verantwoording der diaconie. In 1920 bedroegen de inkomsten van het Diaconiehuis Vecht en Dam aan pensioengelden f 2739,64⁵. Voor verschillende personen werd de pensioenprijs door de dames Willink betaald. De uitgaven waren in 1920 echter f 4238,90⁵, zodat er een nadelig saldo was van f 1499,25⁵.
- 47 Gesprek op 4.1.1988 met mevrouw E. Kuiper-Spee, die in haar jeugd naast Vecht en Dam woonde.
- 48 Huisarchief Vecht en Dam, "Afschrift eener akte van overdracht van een strook grond te Breukelen-Nijenrode, gelegen ten zuiden van 'Vecht en Dan', aan de Diaconie der Nederlandsch Hervormde Gemeente te Breukelen, verleden den 27 Maart 1930 ten kantore van E.B. van Julsingha, notaris te Breukelen-Nijenrode". Eveneens in het Huisarchief: "E.B. van Julsingha, notaris Breukelen-Nijenrode. Bewijs van eigendom voor den heer J. Molenkamp te Breukelen-Nijenrode van het heerenhuis Vecht en Dan onder de gemeente Breukelen-Nijenrode. Verleden den 21 Augustus 1940".
- 49 Jacob Molenkamp, geb. Vreeland 12.11.1884, overl. Breukelen 14.3.1980, vestigde zich na zijn huwelijk met Cornelia Donk, geb. Vreeland 7.3.1892, als kaashandelaar te Breukelen. Hij was jarenlang bestuurslid van de Christelijk Nationale School in de Herenstraat, gemeenteraadslid en wethouder te Breukelen voor de Anti-Revolutionaire Partij.
- 50 De kerkeraad bestond toen uit Ds. Gottlieb Friedrich Daniel Locher, predikant; Evert Spruijt, adjunct-commies bij de registratie; Marinus Broekhuizen, werkman; Jan Dirk Barreveld, veehouder; Jacob Klaas Veldman, ontvanger der Directe Belastingen; Jacobus Hendrikus van Woudenberg, veehouder; Johannes de Bruin, timmerman en aannemer; Antoon van der Schaft, werkman.